

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи
(Жильцов О.Б.)
« _____ » _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Податковий менеджмент

для студентів

спеціальності 072 “Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньої програми 072.00.01 “Фінанси і кредит”

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА	
Код ЄДРПОУ 45307888	
Програма № <u>0514/24</u>	
Начальник відділу моніторингу якості освіти	
<i>Григорук</i> (підпис)	(прізвище, ім'я, по-батькові)
« _____ »	20 <u>24</u> р.

Київ – 2024

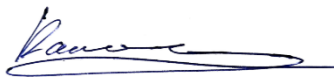
Розробники:

Нечипоренко Аліна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Викладачі:

Нечипоренко Аліна Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів
Протокол від 27.08.2024 р. № 7

Завідувач кафедри А.Ю. Рамський
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми) 072.00.01“Фінанси і кредит”
(назва освітньої програми)

27.08.2024 р.
Керівник освітньої програми А.В. Нечипоренко
(підпис)

Робочу програму перевірено
27.08.2024 р.
Заступник декана О.О. Казак
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) (_____) (ПБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс	2	
Семестр	4	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	
Обсяг годин, в тому числі:	120	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – послідовне формування у здобувачів вищої освіти компетентностей у застосуванні на практиці норм податкового законодавства на рівні державного та корпоративного податкового менеджменту.

Завдання навчальної дисципліни:

- опанувати теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту;
- оволодіти законодавчими актами, діючими інструктивними матеріалами та нормативами з питань оподаткування;
- з'ясувати форми і сутність контрольної роботи податкових органів;
- набути навички роз'яснювальної роботи щодо окремих положень податкового законодавства.

3. Результати навчання за дисципліною

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- сутність та функції податкового менеджменту;
- організаційні засади податкового менеджменту;
- сутність і методи планування та прогнозування податкових надходжень;
- види і джерела податкових ризиків;
- методичні підходи до оцінки податкових ризиків та управління ними;
- порядок обліку платників податків та податкових надходжень;
- сутність, принципи та види податкового контролю;
- особливості контрольної роботи податкових органів у сфері прямого та непрямого оподаткування;
- методи митного контролю.

вміти:

- аналізувати фінансово-господарську діяльність платника податку, податкову звітність, стан обов'язкових платежів до бюджету, причини податкової заборгованості платників, типові порушення чинного податкового законодавства;
- контролювати своєчасність подання податкової звітності до податкових органів, правильність заповнення податкових декларацій та розрахунків, а також вірогідність поданих у них даних, стан активів платника, що перебувають у податковій заставі;
- проводити моніторинг податкових надходжень, податкових ризиків, податкового боргу, причин порушення податкового законодавства;
- розробляти методики проведення перевірок, критерії оцінювання та показники ефективності податкового контролю;
- розраховувати суми податків та обов'язкових платежів, що підлягають сплаті до бюджету, суми пені та фінансових санкцій.

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент набуває наступних компетентностей:

ДФК 3. Здатність розв'язувати прикладні завдання в сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.

ДФК 5. Здатність до організації фінансів різних форм бізнесу в процесі створення функціонування суб'єктів господарювання.

Програмні результати навчання:

ДПР 3. Обґрунтовувати фінансові рішення і критерії оцінювання їх ефективності для різних видів організаційних структур бізнесу.

ДПР 6. Вміння використовувати знання з обліку та податкового законодавства, аудиту та економічного аналізу для управління податковим навантаженням, його регулювання, контролю повноти та правильності сплати податків до бюджету.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Практичні	Семінари	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовний модуль 1. Державний податковий менеджмент							
Тема 1. Теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту	11	4	2				5
Тема 2. Облік платників податків та податкових надходжень	12	2	4				6
Тема 3. Організація податкових перевірок	11	4	2				5
Модульний контроль	2	2					
Разом	36	10	8				16
Змістовий модуль 2. Корпоративний податковий менеджмент							
Тема 4. Сутність та функції корпоративного податкового менеджменту	11	2	4				5
Тема 5. Податковий ризик-менеджмент на підприємстві	12	2	4				6
Модульний контроль	2	2					
Разом	25	4	8				11
Змістовий модуль 3. Податкове планування та прогнозування в системі податкового менеджменту							
Тема 6. Сутність податкового планування та прогнозування	12	4	2				6
Тема 7. Методи податкового планування та прогнозування	10	2	2				6
Модульний контроль	2	2					
Разом	24	6	4				12
Змістовий модуль 4. Податковий контроль як складова податкового менеджменту							
Тема 8. Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування	14	2	4				6
Тема 9. Контрольна робота податкових органів у сфері прямого оподаткування	10	4	2				6
Тема 10. Митний контроль	9	2	2				5
Модульний контроль	2	2					
Разом	35	8	8				17
Усього	120	28	28				56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Державний податковий менеджмент

Тема 1. Теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту

Поняття податкового менеджменту. Підходи до визначення податкового менеджменту. Суб'єкти, об'єкт та мета податкового менеджменту. Органи управління в сфері оподаткування. Функції податкового менеджменту. Структура податкового менеджменту. Складові елементи податкового менеджменту: інформаційне забезпечення; податкове планування і прогнозування; податкове регулювання; податковий контроль. Податкове регулювання в системі державного податкового менеджменту. Податковий контроль як важлива функція податкового менеджменту.

Тема 2. Облік платників та податкових надходжень

Сутність та значення обліку платників податків. Облік платників податків-юридичних осіб. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Порядок подання документів для взяття на облік у податкових органах. Порядок внесення змін до облікового реєстру. Облік платників ПДВ. Облік платників податків-фізичних осіб. Державний реєстр фізичних осіб-платників податків. Порядок реєстрації фізичних осіб у Державному реєстрі. Реєстраційний номер облікової картки платника податків. Організація роботи податкових органів з обліку податкових надходжень.

Тема 3. Організація податкових перевірок

Сутність та необхідність податкової перевірки. Види податкових перевірок. Загальні підходи і принципи до проведення камеральної перевірки. Повнота і своєчасність подання податкових декларацій та розрахунків. Дотримання вимог щодо порядку заповнення поданих документів. Оформлення результатів камеральної перевірки. Документальна перевірка. Планові та позапланові документальні перевірки. Підготовка до проведення документальної перевірки. Програма перевірки. Оформлення результатів документальної перевірки. Акт та довідка перевірки. Порядок проведення фактичних перевірок. Оскарження рішень податкових органів. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

Змістовий модуль 2. Корпоративний податковий менеджмент

Тема 4. Сутність та функції корпоративного податкового менеджменту

Поняття та мета корпоративного податкового менеджменту. Предмет, об'єкт та суб'єкти корпоративного податкового менеджменту. Цільові орієнтири корпоративного податкового менеджменту. Завдання корпоративного податкового менеджменту. Інформаційна база корпоративного податкового менеджменту. Особливості корпоративного податкового менеджменту. Функції корпоративного податкового менеджменту та функціональна модель його реалізації. Фактори, які впливають на зниження ефективності корпоративного податкового менеджменту.

Тема 5. Податковий ризик-менеджмент на підприємстві

Сутність податкового ризик-менеджменту. Основні характеристики податкового ризику. Основні джерела податкових ризиків. Класифікація податкових ризиків. Оцінювання податкових ризиків. Методи визначення податкових ризиків. Управління податковими ризиками: зміст, принципи та етапи. Превентивні антикризові заходи. Обмежуючі антикризові заходи. Компенсаційні антикризові заходи. Взаємодія державних органів щодо недопущення розширення кола об'єктів і суб'єктів податкових ризиків. Шляхи упередження та усунення податкових ризиків.

Змістовий модуль 3. Податкове планування та прогнозування в системі податкового менеджменту

Тема 6. Сутність податкового планування та прогнозування

Співвідношення понять «податкове планування» та «планування податкових надходжень». Зміст поняття «прогнозування і планування податкових надходжень». Чинники, які впливають на якість прогнозування і планування податкових надходжень. Сутність та роль податкового планування підприємств. Ризики податкового планування суб'єктів господарювання. Принципи податкового планування. Етапи податкового планування на мікрорівні.

Тема 7. Методи податкового планування та прогнозування

Загальна характеристика методів податкового прогнозування і планування податкових надходжень. Прогнозування прямих податків. Прогнозування податку на прибуток. Розрахунок бази оподаткування та надходження податку на прибуток. Прогнозування податку на доходи фізичних осіб. Розрахунок бази оподаткування та надходження податку на доходи фізичних осіб. Прогнозування непрямих податків. Прогнозування ПДВ. Методика прогнозування надходжень ПДВ. Прогнозування акцизного податку. Податкове навантаження та методи його оцінювання на макрорівні.

Змістовний модуль 4. Податковий контроль як складова податкового менеджменту

Тема 8. Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування

Камеральна перевірка декларацій з ПДВ. Своєчасність подання декларації, наявність додатків та довідок. Перевірка податкових зобов'язань з ПДВ. Правильність відображення оподатковуваних операцій. Обґрунтованість операцій, що не є об'єктом оподаткування та звільнених від оподаткування. Коригування зобов'язань з ПДВ. Перевірка податкового кредиту. Перевірка обґрунтованості бюджетного відшкодування. Документальна перевірка ПДВ. Документальна перевірка податкового кредиту. Документи, що дають право на податковий кредит. Обґрунтованість застосування пільг. Камеральна перевірка розрахунків акцизного податку. Своєчасність подання розрахунку. Правильність обчислення суми

акцизного податку. Документальна перевірка акцизного податку. Достовірність об'єкта оподаткування. Правильність визначення оподатковуваного обороту. Обґрунтованість застосування пільг.

Тема 9. Контрольна робота податкових органів у сфері прямого оподаткування

Камеральна перевірка декларацій з податку на прибуток підприємства. Своєчасність подання декларації податку на прибуток підприємства. Визначення суми податку на прибуток, що підлягає сплаті до бюджету. Документальна перевірка фінансової звітності з питань нарахування податку на прибуток. Контроль правильності нарахування та своєчасності перерахування податку на доходи фізичних осіб податковими агентами. Достовірність об'єкта оподаткування. Обґрунтування застосування встановленого розміру податкової соціальної пільги. Повнота та своєчасність перерахування до бюджету утриманих податків.

Тема 10. Митний контроль.

Сутність митного контролю. Митні декларації та порядок їх заповнення. Митні режими. Суб'єкти і об'єкти митного контролю. Форми, методи, принципи митного контролю. Організація та порядок проведення митного контролю в Україні. Порядок оформлення результатів митного контролю. Відповідальність платників податків щодо порушення ними митного законодавства. Порядок оскарження платниками податків результатів митного контролю.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	5	5	2	2	3	3	4	4
2	Відвідування практичних занять	1	4	4	4	4	2	2	4	4
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	2	10	2	10	3	15
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	10	4	40	4	40	2	20	4	40
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом				89		81		60		88
Максимальна кількість балів:						318				
Розрахунок коефіцієнта:						318 / 100 = 3,18				

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Державний податковий менеджмент			
1	Теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту	5	5
2	Облік платників податків та податкових надходжень	6	5
3	Організація податкових перевірок	5	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Корпоративний податковий менеджмент			
4	Сутність та функції корпоративного податкового менеджменту	5	5
5	Податковий ризик-менеджмент на підприємстві	6	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Податкове планування та прогнозування в системі податкового менеджменту			
6	Сутність податкового планування та прогнозування	6	5
7	Методи податкового планування та прогнозування	6	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Податковий контроль як складова податкового менеджменту			
8	Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування	6	5
9	Контрольна робота податкових органів у сфері прямого оподаткування	6	5
10	Митний контроль	5	5
Разом		56	50

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які студент набув після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля з дисципліни. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в аудиторії.

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи за кожним модулем. Контрольні (модульні) роботи включають тестування, відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань та ситуацій.

Сума балів, накопичених студентом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни на конкретному етапі її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

20-25 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

15-20 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

10-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1-10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю

Модулі	Теми дисципліни	Форма контролю	Максимальна сума балів
I	Теми 1, 2, 3 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
II	Теми 4, 5 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
III	Теми 6, 7 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
IV	Теми 8, 9, 10 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання студента за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку.

Залік (диференційований залік) – це вид семестрового контролю, при якому засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з кредитного модуля оцінюється, як правило, на підставі рейтингової системи оцінювання за результатами поточного контролю (тестування, поточного опитування, виконання модульних контрольних робіт та певних видів робіт на практичних заняттях) протягом семестру. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів, що переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS для отримання рейтингової оцінки знань студента.

Студент вважається допущеним до семестрового контролю з дисципліни, якщо він виконав усі види робіт, передбачені навчальним планом та програмою на семестр з цієї навчальної дисципліни. Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти дисципліни, де зазначено види контролю і кількість балів за видами.

Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 120 год., лекції – 28 год., практичні заняття – 28 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год.

Модулі (кількість балів)	Змістовий модуль I (89 балів)			Змістовий модуль II (81 бал)		Змістовий модуль III (60 балів)		Змістовий модуль IV (88 балів)		
Назва модуля	Державний податковий менеджмент			Корпоративний податковий менеджмент		Податкове планування та прогнозування в системі податкового менеджменту		Податковий контроль як складова податкового менеджменту		
Теми лекцій	Теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту	Облік платників податків та податкових надходжень	Організація податкових перевірок	Сутність та функції корпоративного податкового менеджменту	Податковий ризик-менеджмент на підприємстві	Сутність податкового планування та прогнозування	Методи податкового планування та прогнозування	Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування	Контрольна робота податкових органів у сфері прямого оподаткування	Митний контроль
Теми практичних занять	Теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту	Облік платників податків та податкових надходжень	Організація податкових перевірок	Сутність та функції корпоративного податкового менеджменту	Податковий ризик-менеджмент на підприємстві	Сутність податкового планування та прогнозування	Методи податкового планування та прогнозування	Контрольна робота податкових органів у сфері непрямого оподаткування	Контрольна робота податкових органів у сфері прямого оподаткування	Митний контроль
Самостійна робота	15 балів			10 балів		10 балів		15 балів		
Поточний контроль	МК 1 – 25 балів			МК 2 – 25 балів		МК 3 – 25 балів		МК 4 – 25 балів		
Загалом	318, коефіцієнт переведення у 100-бальну шкалу – 3,18									

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Дубовик О. Ю. Податковий менеджмент у схемах і таблицях: навчальний посібник. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 248 с.
3. Жаворонок А.В., Шапошников К.С., Ткачук І.Я. Податковий менеджмент: навчальний посібник. Одеса: Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2022. 220 с.
4. Мороз Е. Г. Податковий менеджмент : навч. посібник. Рівне : НУВГП, 2020. 412 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.

Додаткова

1. Бечко П. К., Бечко В. П., Лиса Н. В., Пташник С. А. Податковий менеджмент у системі податкового адміністрування. *Економіка та держава*. 2021. № 11. С. 79–83.
2. Волощук М. Г., Матьола І. І., Карабін Т. О., Білаш О. В. Становлення та розвиток податкової системи України : монографія. Ужгород : Видавництво Олександрі Гаркуші, 2021. 172 с.
3. Греца Я.В. Зміст, правові засоби та межі податкового планування зарубіжний досвід та українська практика : монографія. Ужгород : ТОВ "РІК-У", 2020. 420 с.
4. Євтушевська О.О. Податкове планування у системі корпоративного податкового менеджменту. *Економіка харчової промисловості*. 2021. Т. 13, Вип. 2. С. 34–38.
5. Косова Т.Д., Ползікова Г.В., Захарченко Н.В. Механізми податкового менеджменту в умовах антикризової фінансової політики: монографія / Придніпровська державна академія будівництва та архітектури. Дніпро: ПДАБА, 2020. 224 с.
6. Купчак М. Я., Саміло А. В. Податковий менеджмент : навчальний посібник. Львів, 2020. 185 с.
7. Лисенко А.М., Акімов С.С. Методи прогнозування та податкового планування: вплив їх вибору на формування рішень у сфері оподаткування, аудиту та аналізу. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип.81. С.208–212.
8. Митний кодекс України від 13.03.2012 №4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
9. Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. *Бізнес Інформ*. 2021. №5. С. 348–354.
10. Податкове право України : навч. посіб. / Сопільник Р. Л., Ковалів М. В., Проць І.М. та ін.. Львів : СПОЛОМ, 2023. 362 с.
11. Самусевич Я. В., Височина А.В. Податкове планування та основи податкової оптимізації : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021. 344 с.

12. Федотов О.П. Організація митного контролю: навчально-методичний посібник. Одеса : НУ «Одеська юридична академія». 2020. 144 с.

13. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Організація і методика податкових перевірок: навчальний посібник. Дніпро: Середняк Т.К., 2020. 292 с.

14. Demenko O. The role of the State Tax Service of Ukraine in control of compliance with tax and other legislation. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. №4. pp. 28–34. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2023.4.04>

15. Tuchak T. Accounting tools and tax optimization schemes. *Management and entrepreneurship: trends of development*. 2019. № 4 (10). pp. 8–18. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2019-4/10-01>

9. Додаткові ресурси

1. Електронний навчальний курс «Податковий менеджмент»: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=21156>